

ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА

Україна, 01033, м. Київ, вул. Саксаганського, 30-В, оф. 33,

тел. (044) 289-31-42

E-mail: vel@ecoleague.net

www.ecoleague.net

Методичні рекомендації щодо проведення всеукраїнської громадської природоохоронної кампанії «Батарейкам – утилізація!»

Під час планування проведення кампанії можна виділити такі кроки:

1. Визначення проблеми.
2. Аналіз проблеми.
3. Планування стратегії:
 - виявлення та вивчення можливих спільників та опонентів;
 - визначення довгострокових, проміжних, короткострокових цілей;
 - визначення цільових груп;
 - розроблення стратегії і вибір тактики.
4. Планування акції.
5. Проведення заходів у рамках кампанії.
6. Оцінка результатів.

1. Визначення та аналіз проблеми

В Україні спостерігається стійка тенденція до збільшення обсягів твердих побутових відходів, які вивозять для захоронення на 4157 сміттєзвалищ і полігонів загальною площею близько 7,4 тис. га. Отже, Україна сьогодні є однією з країн з найвищими абсолютними обсягами утворення й нагромадження відходів. Щороку їх утворюється 700–720 млн т. Загальна маса накопичених на території України відходів у поверхневих сховищах перевищує 25 млрд т, що в розрахунку на один квадратний кілометр площі становить близько 40 тисяч тонн. Однією з найбільших екологічних проблем є зростання земельних площ, зайнятих під використану електроніку, тому що здебільшого це великогабаритна техніка. Наприклад, тільки в Донецькій області практично 2% території зайнято відходами. Ці відходи, маючи специфічний склад, залишаються в незмінному стані протягом багатьох століть. Електронні відходи завдають величезної шкоди довкіллю та здоров'ю людей, оскільки містять ряд токсичних матеріалів: свинець, миш'як, ртуть та ін.

Важко уявити, але одна пальчикова батарейка забруднює вісім тонн води або 20 м² ґрунту, адже батарейки та акумулятори містять шкідливі для людини й навколишнього середовища метали та хімічні речовини. Потрапляючи у загальні відходи, вони не знешкоджуються методами утилізації звичайного сміття й потребують окремого оброблення. Звичайна пальчикова батарейка, якщо на ній не вказано зворотного, містить ртуть, кадмій, нікель, кобальт та інші важкі метали. Врешті-решт, усі ці важкі метали та отруйні речовини можуть потрапити до

організму людини, руйнуючи нирки, печінку, нервову систему тощо. Зрозуміло, що згодом вміст звичайної батарейки через воду та ґрунт потрапляє на городи та поля, а з продуктами харчування до наших з вами організмів. У містах їх звозять на спеціальні полігони, хоча це не рятує від потрапляння їх вмісту в землю. У селах чи маленьких містечках цим питанням взагалі не переймаються. Майже на кожному подвір'ї можна знайти безліч використаних батарейок.

Тому такою важливою є тема збирання й переробки відпрацьованих хімічних джерел струму. У країнах ЄС дуже серйозно ставляться до заходів запобігання екологічній загрозі, пов'язаній з накопиченням таких відходів. Європейська комісія прийняла два важливі документи – Директиву про відходи електричного та електронного устаткування й Директиву про обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні 2002/95/ЄС. Основними їх цілями є підвищення обсягів вторинного перероблення електронних відходів і скорочення обсягів їхнього накопичення. Виробники фінансують процес поводження з електронними відходами через цільовий грошовий платіж до спеціального фонду повторного перероблення. Ці витрати формують оптову й роздрібну ціну продукції, яку покупці сплачують за нове обладнання.

Держави з розвинутими технологіями переробки та утилізації небезпечних відходів можуть мати велику економічну вигоду від їхньої купівлі, адже електричне й електронне обладнання складається з матеріалів, які мають високу цінність: золото, платина, срібло, мідь та ін.

В Європі є кілька заводів, які мають потужності переробляти батарейки: у Швейцарії (Batrec Industrie AG), Італії (TERMAR), Франції (TREDI), Болгарії (Nadin) та багатьох інших країнах західної Європи.

2. Ситуація щодо переробки відпрацьованих хімічних джерел струму в Україні

Через низький рівень організації збирання батарейок в Україні обсяги перероблення є зовсім незначними. Всеукраїнська екологічна ліга наголошує, що основною причиною накопичення батарейок на смітниках, а не на переробних підприємствах є відсутність в Україні законодавчого поля, що має регулювати весь процес поводження з такими відходами – від виробництва або імпорту нового обладнання в Україну до організації збирання, перероблення та утилізації відпрацьованої техніки.

Ще у 2006 р. в Україні було ухвалено базовий Закон у цій сфері – «Про хімічні джерела струму», який вперше окремо врегулював сферу поводження з цим видом відходів. Проте він так і залишився законом, який майже ніхто не виконує. Сьогодні, замість широкої мережі приймання та утилізації в Україні відбуваються лише поодинокі спроби громадськості своїми силами реалізувати ті завдання, які, за цим законом, мають виконувати спеціальні підприємства. Зокрема, Всеукраїнська екологічна ліга в числі перших почала роботу з налагодження належної утилізації відпрацьованих ХДС. Закон взагалі не передбачає участі громадськості в цьому процесі, що є одним з доказів його недосконалості. Немає також чітко визначених обов'язків і відповідальних за створення й функціонування мережі пунктів збирання та утилізації хімічних джерел струму, що є кінцевою метою всього процесу. Закон є досить загальним і

дає змогу звітувати, з огляду на міжнародні зобов'язання, про врегулювання цього питання, наприклад, перед Європейським Союзом, але не сприяє реальному його вирішенню, в той час як хімічні джерела струму продовжують накопичуватися й забруднювати довкілля.

Варто зазначити, що в Україні діє Технічний регламент обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні, затверджений постановою КМУ від 3 грудня 2008 р. № 1057.

3. Планування природоохоронної кампанії

План має містити опис цілей (як загальних, так і конкретних), опис і аналіз проблеми, яку потрібно розв'язати, звернення; повинні бути визначені цільові групи, організаційні можливості і засоби. Опишіть кожну дію, кожен крок планування, кожен тренінг для місцевих груп чи для вашої групи, допомогу місцевим групам, розподіл завдань, фінансів та інших ресурсів.

Наприклад:

1. Звернутися до органів державної влади, обласного управління охорони навколишнього природного середовища, Міносвіти з проханням підтримати акцію у вашому регіоні.

2. Домовитися з пунктами прийому відпрацьованих ХДС

3. Звернутися до освітніх закладів, наукових установ, громадських об'єднань, бізнес-структур щодо участі та співпраці у цій акції.

4. В освітніх закладах у рамках кампанії оголосити та провести:

– конкурс на збирання відпрацьованих батарейок (наприклад, переможцем може стати клас чи група, що збере найбільшу кількість батарейок);

– конкурс малюнків на задану тематику тощо.

5. Організувати проведення семінарів та круглих столів із залученням науковців, фахівців, представників громадських екологічних організацій.

6. Провести агітаційну роботу із залучення до акції людей різних соціальних груп.

7. Розповсюдити листівки, плакати та інші інформаційні матеріали стосовно необхідності відповідної утилізації відпрацьованих ХДС, де буде вміщено перелік закладів, які приймають для утилізації зазначені відходи.

8. Надати інформацію у регіональні ЗМІ щодо проведення акції та про підсумки заходів.

4. Проведення заходів природоохоронної кампанії

Необхідно передбачити проведення широкого кола різних заходів, які разом мають вплинути на людей, відповідальних за розв'язання екологічних проблем, таким чином, щоб спонукати їх до дії та зміни ставлення до порушеного питання. Серед них:

- написання особистих або колективних листів, відгуків;
- статті у місцевих газетах;
- збори громадськості;
- написання, оформлення та розповсюдження листівок та інші форми роботи з громадськістю;
- виставки;
- лобіювання нормативно-правових документів;

- зустрічі з депутатами чи посадовцями місцевих рад;
- незалежний моніторинг (інспектування), вивчення громадської думки;
- науково-дослідна робота та пошук фактів;
- показові виступи;
- протести.

Широке висвітлення подій на радіо та в пресі – одна з найважливіших складових успішної акції, оскільки це привертає увагу громадськості до проблеми. Поінформованість є вирішальним чинником у впливі на людей, діяльність яких ми намагаємося змінити.

5. Оцінка результатів

Під час та після закінчення кампанії важливо оцінити її в цілому. Для оцінки можна використати такі контрольні запитання:

ЧИ досягли ви своєї мети?

ЧИ правильно були обрані партнери?

ЧИ вдалося налагодити співробітництво?

ЯК здійснювалося співробітництво з іншими організаціями?

ЧИ достатньо якісним був рівень підготовки інформаційних матеріалів, які були використані в ході кампанії?

ЧИ вдалося вам налагодити контакти з партнерами, цільовими групами, потрібними установами, особами, що приймають рішення?

ЧИ бачите ви можливості подальших дій і яких саме?

ЯКИМ чином все перелічене вище можна поліпшити?

ЧИ досягнуті цілі кампанії?

Звіт за підсумками кампанії потрібно подавати до Виконкому ВЕЛ. Якщо у Вашому регіоні вдалося налагодити практичний збір батарейок, звіт має містити інформацію про кількість зібраних батарейок (у кг).

Згідно з цією інформацією буде підведений підсумок і оголошена та відзначена найактивніша обласна (міська, районна, сільська) організація.

Ресурси для проведення кампанії

Людські ресурси. Активне залучення якомога більшої кількості людей до громадського руху є необхідним для успіху в боротьбі проти негативного впливу на довкілля. Мотивацію людей для роботи в громадській організації можна пояснити ідеологічними, особистими і практичними причинами.

Громадські активісти працюють не лише для поліпшення довкілля – люди долучаються ще й тому, що це задовольняє інші їхні потреби, як-от: розширення кола спілкування, реалізація своїх інтелектуальних чи творчих здібностей, одержання додаткових зручностей і грошей. Щоб підтримати активність, важливо стимулювати зацікавленість, влаштовувати регулярні зустрічі, на яких слід оцінювати роботу вашої організації і демонструвати результати, якими б вони не були. Людський ресурс є основним чинником на всіх стадіях громадської кампанії.

Фінансові ресурси. Будь-яка діяльність потребує фінансової підтримки, адже брак грошей обмежує ваші можливості. Але, з іншого боку, досвід багатьох організацій переконує в можливості успішно здійснювати акції майже без грошей.

Є кілька способів одержати необхідне фінансування:

- збирати членські внески і приватні пожертви;
- брати участь у процедурі державних закупівель;
- одержувати фінансову допомогу від екологічно орієнтованих бізнес-структур;
- звертатися до фондів і фондових установ.

Інформаційні ресурси. Чим більше інформації ви маєте стосовно теми, що вас цікавить, тим легше буде переконати інших людей і владу в тому, що проблема існує і заслуговує на увагу. Тож варто використовувати усі наявні джерела інформації.

Робота з місцевим населенням.

1. Знайдіть людей та інші громадські організації серед місцевого населення, яких цікавлять ті самі проблеми, що й вас.
2. З'ясуйте, чи хтось із них знає про інші спільноти, що мають ті самі проблеми.
3. Знайдіть людей, які можуть бути експертами з визначеної проблеми (біологи, хіміки, юристи, медики, інженери та ін.).

Робота з владою і виробничими структурами.

1. Визначте, які національні, регіональні, місцеві органи влади є відповідальними за прийняття екологічно значущих рішень.
2. З'ясуйте адміністративні процедури прийняття таких рішень і виконання екологічних законів.